

15. februar 2006 kl. 03:30

Skolens forarmede skriftkultur

Af: Carlo Grevy

Mens eleverne har deres egen skriftkultur fra brug af PC, mobil og internet, savner den mundtligt dominerede folkeskole en veludviklet skriftkultur, der kan få skolen på omgangshøjdede eleverne, sikre nutidige krav til læring og fremtidens krav til elevernes kompetencer. Det største problem er fastholdelsen af, at stedet for læring er det fysiske klasserum.

Fakta

Carlo Grevy

Lektor, ph.d. CVU
Sønderjylland

I dag er det helt nødvendigt med en veludviklet skriftkultur i folkeskolen. Eleverne har deres egen skriftkultur fra brug af internet, chat, mobiltelefon mv. Skolen derimod bygger grundlæggende på en mundtlig kultur, der næppe giver eleverne en autentisk udfordring. At skriftkulturen næppe eksisterer veletableret noget sted i skolesystemet, er i dag den største hindring for at få skolen på omgangshøjde med eleverne, sikre nutidige krav til læring og fremtidens krav til elevernes kompetencer. Med skriftkultur i skolen tænkes på såvel kulturen i folkeskolen som på seminarierne, hvor lærerne uddannes.

Eleverne læser og skriver meget i deres fritid og væsentligt mere end tidligere generationer. Det er ikke bøger, de læser, og det er ikke stيلهæfter, de skriver i. Derimod bruger de deres PC. Den giver dem muligheder for at kommunikere på kryds og tværs og etablere skrivefællesskaber, der gør dem til problemknusere, fx i forbindelse med computerspil. De udvikler et autentisk skriftsprog, som reelt kan bruges til noget. At de skriver meget, er udviklende for deres måde at blive til på som individer. Og de udvikler sig socialt, da det at bruge sproget fordrer og udvikler evnen til at begå sig i fællesskaber. Via dialoger udvikles de. Når børnene skriver, bliver de dygtige, og det på en måde, som klasserummet ikke tillader, da over 20 elever og en lærer i et klasserum næppe når at sige ret meget hver i løbet af en lektion. Klasserummet er derimod stedet, hvor man lytter. Skolen er indrettet til at gøre eleverne til modtagere: Det er en receptions-kultur. Skolekulturen står i modsætning til børnenes fritid, hvor de via moderne teknologi indgår i en produktiv skriftkultur, og hvor de selv kommer på banen.

Skolens opgave er ikke at tilpasse sig elevernes umiddelbare måde at se verden på. Det er derimod skolens opgave at give eleverne autentiske med- og modspil. Vores tid er karakteriseret ved de teknologiske forandrings tiltagende hastighed. Kendskab til fortiden er i dag kun i meget begrænset omfang nøglen til fremtiden. Det har konsekvenser for, hvad vi skal lære og kunne. Eleverne skal i dag lære at tilpasse sig en ukendt fremtid. For at kunne det må eleverne lære at finde deres eget ståsted, at kunne indgå i nye sociale sammenhænge og kunne handle. Netop en produktiv tekstkultur, hvor eleverne vil kunne arbejde sammen om at formulere autentiske og forpligtende opgaver og samtidig forholde sig reflekterende til, hvad de gør undervejs, vil kunne leve op til en sådan udfordring. Det er meget godt med en snak i klassen, at læse og forstå, men det klarer næppe udfordringen alene.

At sikre elevernes fremtid er på den politiske dagsorden. Der er fokus på kanonlister, på faglighed, og der efterlyses flere penge til skolerne og seminarierne. Men disse tiltag hjælper ikke stort, hvis der ses bort fra, at kernen i problemet grundlæggende er den manglende

‘ Teknologierne skal ikke bare bruges, fordi de eksisterer, og fordi de er smarte, men fordi eleverne her har en meget mere autentisk interaktion, end klasserummet giver mulighed for ’

—Carlo Grevy

skriftkultur.

Løsningen kan meget vel være andre og nye måder at tænke læringsrum på, eksempelvis måder, hvor læring baseres på nye teknologier: internetbaserede kurser, e-læring, i-læring, onlinelæring osv. Begrundelsen skal ikke findes i, at sådanne læringsrum i sig selv benytter ny teknologi eller fx er mere fleksibelt tilrettelagt for de studerende. Nej, begrundelsen er langt mere grundlæggende. Sagen er, at disse nye læringsrum langt mere konsekvent bygger på en nutidig skriftkultur, hvor de involverede skriver meget, hvor tanker og tekster udvikles såvel individuelt som i samarbejdende, forpligtende og reflekterende fællesskaber. Spørgsmålet går ikke kun på, om rummet for læring skal være internettet eller det traditionelle klasseværelse, men hvad der lever op til at understøtte en skriftkultur. Det første læringsrum giver mulighed for det, det andet næppe.

En elev i 9. klasse skrev begejstret om, hvordan han oplevede internettet som »et vindue til verden«, og at man derfor netop ikke isoleres. Læreren skrev i sin kommentar: »Men man sidder jo alene«. Eleven skrev: »Torben Weinreich skriver, at børn ikke udvikler sig socialt, når man sidder bag lukkede døre. Men det er netop det, man gør. Man bliver mere social af at sidde foran de mange millioner åbne døre«. Dette kommenterede læreren med, at sociale kompetencer kun kan læres, når man er fysisk sammen. Hvis dette eksempel er typisk, siger det noget om den enorme afstand, skolen har til den nutidige skriftkultur. Den realitet, som eleven giver udtryk for, gendrives af læreren ud fra en forældet tankegang om, at man kun er reelt sammen, når man er i det samme lokale.

Den største udfordring for skolen er således ikke faglighed, men skriftlighed. Grundlæggende må de, der underviser eleverne, og de, der underviser deres lærere, selv være kompetente skribenter, selv være en del af det skrivende folkefærd, selv være professionelle i en nutidig skriftkultur, for hvordan kan de ellers undervise andre?

Ifølge Grundtvig skyggede de lærde for Solen, så den ikke kunne nå folket. Fjernede man de lærde og den sorte skole, ville kulturen gro. I dag er det omvendt sådan, at det ikke er de lærde eller skriftkloge, der skygger. Det gør derimod den udbredte mundtlige skolekultur, som ikke formår at optage potentialerne fra elevernes dagligdag og bruge dem i etableringen af en reel skriftkultur. Det største problem er den pågående fastholdelse af, at stedet for læring er det fysiske klasserum. Det er en modstandsdygtig og nostalgisk fastholdelse af, at det alene er dér, man lærer noget, og dér, reelle sociale fællesskaber opstår. Men de fællesskaber, der opstår i klassen, er i høj grad baseret på tilfældighed og har kun ringe betydning for elevernes fremtid. Tidligere fungerede klasserumstankegangen fint, og børnene fik erfaringer fra skolen, som kunne bruges i det fremtidige landsbyfællesskab. I dag er relationerne meget mere komplekse, og eleverne skal nu lære at indgå i tætte, men også skiftende relationer. Det kan de bruge de nye teknologier til. Teknologierne skal ikke bare bruges, fordi de eksisterer, og fordi de er smarte, men fordi eleverne her har en meget mere autentisk interaktion, end klasserummet giver mulighed for.

I en skriftligt domineret skolekultur vil man i højere grad tale om handlemuligheder og problemløsning. »Livet forstås baglæns, men leves forlæns«, lyder det flot, men problemet i dette tvivlsomme udsagn er dets perspektiv. For vi kan måske »forstå« fortiden, men viden herfra kan næppe bruges til at løse problemer og forberede individet til dets måde at være aktivt handlende og problemløsende på i fremtiden. Machiavelli skrev tilsvarende i 1400-tallet, at nøglen til fremtiden er fortiden. Det er en sandhed, der gælder middelaldersamfundet, ikke det nutidige. I dag er det mere passende at sige: Vi må leve og være til stede i nutiden for at forstå os selv i fremtiden! Sagen er nemlig, at handlingskompetence og problemløsning forudsætter fokus på omstændigheder her og nu og i den nærmeste fremtid. Perspektivet på fortiden, fx kanonlisterne, er mindre relevante end det lige foran os: børnenes potentialer, deres tekstkultur.

Konsekvensen af perspektivet her bliver, at de kommende lærere ikke kan komme igennem en uddannelse ved hovedsagelig at deltage i traditionelle mundtlige kurser. Derimod skal de tilegne sig en række skriftsprogskulturelle kompetencer, så de kan hjælpe børnene med at udvikle sig ind i en ny skriftkultur.

I stedet for at tale om »forståelse baglæns« bør vi tale om »læring forlæns«. Det indebærer, at man orienterer sig mod den kultur, som børnene allerede lever i, og at man går ind i den via kompetencerne fra sin egen skriftkultur og hermed bliver i stand til at guide eleverne. Børnene lever i en udviklende skriftkultur i fritiden, altså i en parallelkultur til skolen. Hvis skolen ikke grundlæggende orienterer sig mod den nutidige skriftkultur, bliver den i sig selv en usamtidig parallelkultur. Og det lever næppe op til mundheldet: verdens bedste folkeskole.

Test din viden
...og vind en rejse til
Kina eller Washington
– eller en af de 998
andre præmier.

